

Адцягненая лексіка з фармантам -асць / -осць у кітабе XIX ст.

Несцяровіч В.І.

Установа адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава”, Віцебск

У кітабе XIX ст. шырокае адлюстраванне атрымалі абстрактныя назоўнікі з фармантам -асць / -осць.

Мэтай даследавання з’яўляецца аналіз іх асаблівасцей функцыянавання ў манускрыпце, семантычнага развіцця, замацаванасці ў сучасным слоўніку.

Матэрыял і метады. *Матэрыял – транслітараваныя з арабскага пісьма тэксты Кітаба А. Хасяневіча (1832). Для аналізу лексікі з адцягненым значэннем выкарыстоўваліся метады словаўтваральнага і лексікаграфічнага апісання, а таксама дыстрыбутыўны і статыстычны.*

Вынікі і іх абмеркаванне. *У артыкуле прыводзяцца вынікі даследавання абстрактных назоўнікаў з фармантам -асць / -осць, іх тэматычная накіраванасць і прызначэнне ў манускрыпце, адзначаюцца найбольш частотныя лексемы, прасочваецца паяўленне дадатковых сем у значэнні абстрактных слоў пад уплывам рэлігійных кантэкстаў, на прыкладзе дадзенага лексічнага разраду высвятляецца ступень лексічнай пераемнасці паміж старабеларускай і новай беларускай мовамі, разглядаюцца суфіксальная сінанімія ў кітабе, змяненне слоўнікавага складу дадзенага разраду пад уплывам іншых лексічных разрадаў з больш прадуктыўнымі “народнымі” фармантамі.*

Адцягненыя назоўнікі з суфіксам -асць / -осць з’яўляюцца выразнай асаблівасцю мовы Кітаба А. Хасяневіча (1832). Яны ўтвараюць адзін з самых вялікіх лексічных разрадаў абстрактнай лексікі, паколькі добра адпавядаюць значэнням спецыфічных адцягненых паняццяў ісламскай веры. Большая частка разгледжанай лексікі замацавалася ў сучаснай беларускай літаратурнай мове. Яшчэ больш высокі ўзровень пераемнасці гэтай лексікі назіраецца ад эпохі старабеларускай мовы да моманту стварэння кітаба. Пад уплывам рэлігійнага кантэксту ў асобных словах узнікалі дадатковыя адметныя значэнні. У будучым у беларускай мове адбылося выцясненне з актыўнага ўжывання шэрага слоў з фармантам -асць / -осць абстрактнымі назоўнікамі з больш прадуктыўнымі фармантамі.

Заклучэнне. *У сваю чаргу назоўнікі дадзенага разраду таксама аказвалі ўплыў на абстрактныя назвы з іншымі фармантамі, аднак вынікі такога ўздзеяння фіксуюцца ў кітабе ў адзінкавых выпадках.*

Ключавыя словы: *абстрактны / адцягнены назоўнік, адцягненае значэнне, кітаб, лексіка, фармант.*

Abstract Lexis with Formants -asts / -osts in the Kitab of the sixth Century

Nestsiarovich V.I.

Educational Establishment “Vitebsk State P.M. Masherov University”, Vitebsk

In the Kitab of the XIX century abstract nouns with the formant -asts / -osts were widely used. The aim of the study is to analyze the characteristics of their functioning, semantic development enshrined in the modern dictionary.

Material and methods. *The material is Belarusian-language texts of Kitab of A. Hasenevich (1832) transliterated from Arabic. The study used the methods of word-formation and lexicographical descriptions, as well as distribution and statistical ones.*

Findings and their discussion. *The article presents the results of the study of abstract nouns with the formant -asts / -osts, their origin, thematic focus and purpose in the manuscript is established, most*

frequent lexemes are noted, the emergence of additional semes in the meaning of abstract words under the influence of religious contexts is traced; on the example of this lexical category the degree of lexical continuity between the Old Belarusian and the new Belarusian languages is developed, suffixal synonymy in the Kitab is considered, changes of the vocabulary of this group influenced by other lexical groups with more productive "popular" formants.

Abstract nouns with the suffix -asts / -osts are the feature of the language of the Kitab by A. Hasenevich (1832). They form one of the biggest categories of abstract vocabulary, since they well correspond to the meanings of specific abstract concepts of the Islamic faith. Much of the vocabulary is considered entrenched in the modern Belarusian literary language. An even higher level of continuity of the lexicon is observed from the era of the old Belarusian language at the time of the creation of the Kitab. Under the influence of religious contexts in separate words, additional distinctive meanings arose. Subsequently, in the Belarusian language, a number of words with the formant -asts / -osts were ousted with abstract nouns with more productive formants.

Conclusion. *In their turn, nouns of this group also influenced abstract nouns with other formants. However, results of such influence are fixed in the Kitab in the same cases.*

Key words: *abstract noun, abstract meaning, Kitab, lexicon, formant.*